

Spekulánsok dicsérete

Onnan lehet tudni, hogy jó rendezvényen vettünk részt, hogy az ott hallottak napokig nem mennek ki a fejünkből, több szempontból újra- és továbbgondoljuk azokat. Ilyen volt az MTA egyik gazdasági intézetének januári műhelyvitája, ahol Szanyi Miklós Műszaki fejlődés és hosszú távú gazdasági ciklusok című tanulmányát beszéltük meg. Az anyag nem kisebb dologra vállalkozott, mint hogy összekapcsolta a gazdaság hosszú távú mozgását leíró Kondratyev-ciklusokat a műszaki fejlődés szakaszaival.

A kutatás szerint a hosszú ciklus leszálló ágában, amikor lassul a gazdasági növekedés, a gazdaság szereplői elkezdnek új, jövedelmezőbb megoldások után nézni. Új találmányok, technológiák, módszerek jelennek meg, műszaki paradigmaváltás zajlik le, és a gazdaság ezek nyomán növekedésnek indul. Az új iparágak magas hozamai miatt a spekulatív tőke elkezd az ígéretes innovációk felé áramlani. A beáramló forró pénzek tovább gyorsítják az újdonságok fejlesztését, és azok megjelennek egyéb serkentést igénylő területeken is, ami újabb extraprofitra éhes tőkéket vonz oda. Egy idő után a pénzbeáramlás üteme meghaladja a műszaki fejlődés által lehetővé tett reálnövekedést, eszkbuborék fújódik, ami azután ki is pukkan.

Ilyenkor tőzsdeválság keletkezik, és visszaesik a növekedés. A megmaradt tőkék biztonságosabb, stabilabb szektorok felé áramlanak, így ott forrás keletkezik arra, hogy a korábbi műszaki fejlesztési megoldásokat saját ágazatukban is adaptálják, a korábbi eredmények folyóndszerűen elterjednek a gazdaság és társadalom számos területén. Mi ezek szerint az V. Kondratyev-ciklus leszálló szakaszát éljük, vagyis az infokommunikációs technológiák most hatják át a gazdaság és a társadalom széles területeit, most zajlik az ICT-re épülő paradigmaváltás a világban. A lassuló növekedés új műszaki paradigmát szül, és azzal indul el a VI. Kondratyev-ciklus.

Függetlenül attól, hogy a ciklus szerinti pozicionálás és a rá alapuló előrejelzés helyes-e, van ennek a gondolatmenetnek egy fontos tanulsága. Mégpedig az, hogy az évszázadok óta szidott, korlátozott, időnként üldözött, profithajász forró tőke nem ördögtől való. Nem piaci hiba, nem az emberi gyarlóság megtestesülése, hanem nagyon is fontos szerepe van a társadalom fejlődésében: a spekuláció finanszírozza az innovációkat.

Némethné Pál Katalin
közgazdász

**spekuláció
finanszírozza
az innovációkat**

Ismerjük a kutatás-fejlesztés természetét: sok időt, erőfeszítést, emberi és más forrásokat igényel, és egyáltalán nem biztos, hogy eredményre is vezet. De még a műszaki eredmény sem garancia arra, hogy a ráfordítások megtérülnek, ahhoz olyan megoldásban kell megjeleníteniük, ami valós (fizetőképes) keresletet elégít ki. Belátható, hogy erre pénzt áldozni igencsak kockázatos dolog, és csak a siker esetén kecsegtető extra nagy haszon reményében vállalja az, aki mégis megteszi. És persze, ezzel természetesen együtt jár a bukás – akár a tömeges bukás – lehetősége is, hiszen épp ez a kockázat lényege.

De nem lehetne-e megúszni a nagy tőzsdei válságokat azzal, hogy a spekulánsok helyett az állam (vagy az Európai Unió stb.) finanszírozza legalább a műszaki fejlesztést, ha az innovációs folyamatot (az eredmények piaci hasznosítását) nem is? Sokan azt hiszik, hogy de. Szerintem azonban ez nem járható út. Egyrészt: az állam nem a saját pénzét kockáztatja, mint a spekuláns. (Aki forgathatja éppen más rábízott pénzét is, de azért felelősséget kell vállalnia a megbízónál.) Erősen kérdéses, hogy szabad-e az adófizetőkől elszedett összegekkel kockázatos befektetésekkel kísérletezni. Másrészt: miért is tudná jobban az állam, mint a piac, hogy mik lesznek a sikeres fejlesztések? Az elismert szakértők megkérdése időigényes, ráadásul ellenérdekeltek lehetnek az ő korábbi eredményeiket megkérdőjelező újdonságok támogatásában. Bőven elég, ha az állam a saját feladatainak ellátásához szükséges kutatásokat és innovációkat finanszírozza, semmi szükség arra, hogy a piac helyett találja ki, mire is van annak szüksége.

Mi az, amit mégis tehetne? Elsősorban célszerű lenne megkülönböztetni és ennek megfelelően kezelni a kockázatos befektetéseket és a pénzügyi csalásokat. Ez minimum elvárható a pénzpiaci felügyelethez. Tehetne azért is, hogy a lakosság pénzügyi ismeretei, tudatossága javuljon, és mindenki képes legyen megkülönböztetni egy startupot Bróker Marcsitól. És persze nem a válságokat és a velük járó bukásokat kéne megelőzni, a bukottakat kimenteni, hanem az átrendeződés, a konszolidált szektorokba áramlás előtt álló akadályokat lebontani. Az új megoldásokat – mint az Uber – nem betiltani kellene, hanem a szabályozás, a versenyfelügyelet korszerűsítésével segíteni gyors integrálásukat a társadalom intézményrendszerébe. Amit esetleg szintén át lehet alakítani az új paradigma függvényében.

Nem véletlen az, hogy az Európai Unió évtizedek óta innovációs lemaradással küzd versenytársaihoz képest, Magyarország pedig még ettől is le van szakadva. Utáljuk a spekulánsokat? Akkor, sajnos, elutáljuk az innovációt is. ■